

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
ΚΑΤΕΘΥΝΣΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Πτυχιακή εργασία με τίτλο:

«Ακουστική περιγραφή και διερμηνεία: ένας νέος κλάδος;»

Εκπόνηση: Ευαγγελία Λιάκου

Αρ. Μητρώου: ΞΔ2009087

Επόπτης: Σωτήριος Λίβας, Αναπληρωτής Καθηγητής

Βαθμολογητής: Στέφανος Βλαχόπουλος, Καθηγητής

Απρίλιος, 2021

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
ΚΑΤΕΘΥΝΣΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

«Ακουστική περιγραφή και διερμηνεία: ένας νέος κλάδος;»

Ευαγγελία Λιάκου

Απρίλιος 2021

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	5
2. Θεωρητικό πλαίσιο.....	7
2.1 Ταυτόχρονη διερμηνεία.....	7
2.2 Ακουστική περιγραφή.....	8
2.3 Διασημειωτική μετάφραση.....	10
3. Ομοιότητες και διαφορές ακουστικής περιγραφής ζωντανών δρωμένων και ταυτόχρονης διερμηνείας.....	12
3.1 Προετοιμασία.....	12
3.2 Πρακτική εφαρμογή.....	14
3.3 Κείμενα-πηγή και κοινό-στόχος.....	16
4. Συμπεράσματα.....	17
Βιβλιογραφία.....	19

1. Εισαγωγή

Συχνά η μετάφραση και η διερμηνεία συγχέονται, άλλοτε ως ταυτόσημες άλλοτε ως δύο όψεις του ίδιου νομίσματος που είναι σχεδόν πανομοιότυπες. Η κοινή και λανθασμένη αντίληψη ότι η διερμηνεία είναι απλώς εκφωνημένη μετάφραση συνεχίζει να υπάρχει ακόμα και σήμερα, που πλέον διανύουμε αισίως την τρίτη δεκαετία 21ου αιώνα. Φυσικά, οι επαγγελματίες του κλάδου ή άνθρωποι που ασχολούνται με γλωσσικά ζητήματα γνωρίζουν ότι οι διαφοροποιήσεις των δύο κλάδων εκτείνονται πολύ πέραν του τρόπου κοινωνίας του μηνύματος. Ο Τσακλίδης (2009:18) αναφέρει: «Ως διαγλωσσική πρακτική η διερμηνεία μπορεί βεβαίως να θεωρηθεί μορφή μεταφραστικής δραστηριότητας. Πράγματι, ανεξαρτήτως του ιδιαίτερου ορισμού που προκρίνει κανείς για τη μετάφραση, η διερμηνεία συγκεντρώνει τα βασικά εννοιολογικά χαρακτηριστικά της μετάφρασης: αποτελεί δραστηριότητα παραγωγής κειμένων (εκφωνημάτων) τα οποία (πρέπει να/ υποτίθεται ότι) έχουν ταυτόσημο ή παρόμοιο νόημα/αποτέλεσμα με εκείνο προϋπαρχόντων σε άλλη γλώσσα και κουλτούρα κειμένων». Παρόλα αυτά, η διερμηνεία διακρίνεται από τη μετάφραση, δεν θεωρείται απλώς προφορική μετάφραση (δηλαδή μετάφραση που εκφωνείται αντί να παρουσιάζεται γραπτά), λόγω της αμεσότητάς της, του γεγονότος ότι η διερμηνεία εκτελείται *εδώ και τώρα* (Pöchhaker, 2004). Ο διερμηνέας, σε αντίθεση με τον μεταφραστή, έχει περιορισμένο χρόνο λήψης αποφάσεων, πρέπει να αναλύσει την πληροφορία που λαμβάνει, να βρει τις πιθανές αντιστοιχίες στη γλώσσα-στόχο, να επιλέξει την καταλληλότερη και να την εκφωνήσει. Αντιθέτως, σε περιπτώσεις ορολογίας, ο μεταφραστής έχει πολύ περισσότερο χρόνο να ερευνήσει και να επιλέξει την ιδανική απόδοση. Στο ίδιο πνεύμα, η έρευνα του μεταφραστή γίνεται επί τω έργω, δηλαδή ενώ συντάσσει ένα μετάφρασμα, ενώ ο διερμηνέας θα πρέπει να έχει κάνει την έρευνά του εκ των προτέρων και να είναι όσο το δυνατόν πιο προετοιμασμένος, για να αντεπεξέλθει σε ό,τι μπορεί να προκύψει κατά τη διερμηνεία. Φυσικά, δεν πρέπει να παραβλέπεται το ψυχολογικό άγχος του διερμηνέα, καθώς η διαδικασία της διερμηνείας μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα στρεσογόνα. Αρκετά συχνά ο διερμηνέας καλείται να λάβει άμεσες αποφάσεις σχετικά με την απόδοση του πρωτότυπου λόγου σε ζητήματα υψίστης σημασίας και στις περιπτώσεις αυτές ένα λάθος, μία παράλειψη ή μια παρερμηνεία μπορεί να επιφέρει πολύ σοβαρά προβλήματα, όπως, για παράδειγμα, σε διερμηνείες μεταξύ ιατρών και ασθενών, σε πιθανή διαμεσολάβηση για προσφυγικά ζητήματα ή αιτήσεις ασύλου, διερμηνεία σε εμπόλεμες ζώνες, ταυτόχρονη διερμηνεία σε συναντήσεις κορυφής κ.ο.κ.

Έχοντας διαχωρίσει τη διερμηνεία από τη μετάφραση, είναι σοφό να αναφέρουμε ότι η διερμηνεία δεν είναι μία και καθολική. Οι διαφορετικές ανάγκες επικοινωνίας οδήγησαν στο να αναπτυχθούν διαφορετικές διερμηνευτικές μέθοδοι, όπως η διαδοχική, η ταυτόχρονη, η ψιθυριστή, η κοινοτική ή δικαστική διερμηνεία. Κάθε μέθοδος έχει τις δικές της στρατηγικές και δυσκολίες, καθώς κάθε μία εκπληρώνει έναν ξεχωριστό, μοναδικό σκοπό. Ο σκοπός της μεταφραστικής διαδικασίας κατά τους Reiss και Vermeer (1984) είναι άλλωστε και αυτός που καθορίζει τον τρόπο που μια πληροφορία θα μεταφραστεί ή θα διερμηνευτεί. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η προσοχή μας θα επικεντρωθεί στην ταυτόχρονη διερμηνεία, στα χαρακτηριστικά και τις προκλήσεις που ενέχει αυτή η πολύπλοκη διεργασία- και είναι σίγουρα πολύπλοκη: ο Gerver (1975:119) την όρισε ως «μια μορφή περίπλοκης ανθρώπινης επικοινωνίας που περιλαμβάνει την πρόσληψη, αποθήκευση, ανάσυρση, μετάλλαξη και μετάδοση της λεκτικής πληροφορίας».

Έχοντας αναφέρει όλα τα παραπάνω, είναι αρκετά ξεκάθαρο ότι αν και ο στόχος του μεταφραστή και του διερμηνέα είναι ο ίδιος, να καταστεί ένα μήνυμα προσβάσιμο σε μια μερίδα του πληθυσμού, ο τρόπος διαφέρει τόσο που καταστά τα δύο επαγγέλματα δύο διαφορετικούς κλάδους. Παρόλα αυτά, στην παρούσα έρευνα θα γίνει μία προσπάθεια ανάλυσης της πιθανής ύπαρξης ενός μεταφραστικού είδους που συνδυάζει χαρακτηριστικά και των δύο: της **ταυτόχρονης διασημειωτικής διερμηνείας**. Με τον όρο ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία αναφερόμαστε σε περιπτώσεις όπου πρέπει να διερμηνευτεί ένα μη στατικό, μη γλωσσικό σημειωτικό σύστημα με τη χρήση λεκτικών συμβόλων. Ο όρος αυτός δανείζεται χαρακτηριστικά από τρεις κλάδους: την ταυτόχρονη διερμηνεία, τη διασημειωτική μετάφραση και την οπτικοακουστική μετάφραση και, πιο συγκεκριμένα, την ακουστική περιγραφή. Ουσιαστικά, η ιδέα προέκυψε από την επαφή μας με ένα υποείδος της ακουστικής περιγραφής, την ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων (audio description of live events). Η ενασχόλησή μας με το υποείδος αυτό κατέστησε σαφές ότι υπάρχουν πολλές ομοιότητες στην προετοιμασία του περιγραφέα και του διερμηνέα, στη μεθοδολογία, τις δυσκολίες κλπ, αρκετές για να αναλογιστεί κανείς αν ο τομέας αυτός, πέραν της οπτικοακουστικής μετάφρασης, εφάπτεται και στον κλάδο της διερμηνείας. Με άλλα λόγια, θέλουμε να δούμε αν η ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων θα μπορούσε να αποκαλείται και ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία και να αποτελεί κλάδο (επαγγελματικά και διδακτικά) της διερμηνείας.

Για να καταφέρουμε να δούμε αν θα μπορούσε να υπάρξει (και αν έχει κάποια χρησιμότητα) αυτό το μεταφραστικό είδος, θα κινηθούμε αναλύοντας το κάθε τμήμα του όρου ξεχωριστά, ενώ παράλληλα θα ψάξουμε να βρούμε τα σημεία όπου συναντιούνται οι κλάδοι.

2. Θεωρητικό πλαίσιο

Για να καταφέρουμε να επεξηγήσουμε τη συλλογιστική μας πορεία, θα πρέπει πρώτα να αναλύσουμε τα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν τον τίτλο που δώσαμε στον κλάδο που αναλύεται εδώ. Στην ουσία, θέλουμε μ' αυτόν τον τρόπο να δούμε αν θα μπορούσε να νοηθεί ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία, τι θα περιλάμβανε και σε τι θα ωφελούσε. Αρχικά, θα προσεγγίσουμε θεωρητικά την ταυτόχρονη διερμηνεία, την ακουστική περιγραφή και τη διασημειωτική μετάφραση και θα εντοπίσουμε κοινά στοιχεία και διαφοροποιήσεις, για να καταφέρουμε να καταλήξουμε εάν ο κλάδος αυτός θα ήταν εφικτός και, αν ναι, αν θα ήταν και χρήσιμος ή αν οι ανάγκες που θα πληρούσε έχουν ήδη καλυφθεί από τις υπάρχουσες πρακτικές και προσεγγίσεις.

2.1 Ταυτόχρονη διερμηνεία

Αρχικά, η διερμηνεία είναι μιας μορφής επικοινωνιακή διάδραση, που πραγματοποιείται, για να επιτευχθεί η επικοινωνία μεταξύ διαφορετικών γλωσσικών κοινοτήτων, χρησιμοποιώντας τον διερμηνέα ως διαμεσολαβητή για την περάτωση μιας διαγλωσσικής και διαπολιτισμικής επικοινωνίας (Straniero, 1999). Η ταυτόχρονη διερμηνεία προέκυψε από την ανάγκη να διερμηνευτεί ένας μεγάλος όγκος πληροφοριών σε μεγάλο και πιθανώς ετερογενές κοινό, ανάγκη που άλλα είδη διερμηνείας, όπως η διαδοχική, δεν θα μπορούσαν να καλύψουν, διότι θα ήταν εξαιρετικά χρονοβόρα. Σύμφωνα με την Gaiba (1998:19-20), αν και υπήρχαν διερμηνείς και μεταφραστές από τις απαρχές του χρόνου, η Δίκη της Νυρεμβέργης ήταν η πρώτη επίσημη διεθνής συγκέντρωση όπου χρησιμοποιήθηκε η ταυτόχρονη διερμηνεία. Έκτοτε η διαδικασία παρέμεινε η ίδια, με τη χρήση, βέβαια, διαφορετικών τεχνολογικών μέσων με τα οποία επιτελείται. Η ταυτόχρονη διερμηνεία ή αλλιώς διερμηνεία συνεδρίων (conference interpreting) πραγματοποιείται μέσα σε κατάλληλα ηχομονωμένα καμπίνα, όπου βρίσκεται ο διερμηνέας και λαμβάνει το ηχητικό μήνυμα μέσω ακουστικών. Έχει πάντα οπτική πρόσβαση στον ομιλητή και στην οθόνη πίσω του (όπου μπορεί να προβάλλονται οπτικά βοηθήματα μιας ομιλίας), ενώ μεταδίδει το μήνυμα μέσω μικροφώνου και όσοι από τους παρευρισκόμενους έχουν προμηθευτεί ακουστικά μπορούν να κατανοήσουν το περιεχόμενο της ομιλίας. Ο διερμηνέας καλείται να ακούει, να επεξεργάζεται και

να εκφωνεί ταυτοχρόνως, γεγονός που από μόνο του αποδεικνύει ότι πρόκειται για μια διαδικασία που απαιτεί αρκετή μελέτη και εξάσκηση. Ουσιαστικά, στην ταυτόχρονη διερμηνεία το λεκτικό μήνυμα αποδίδεται ταυτόχρονα με την πρωτότυπη εκφώνησή του σε μία άλλη γλώσσα. Για κάποια δευτερόλεπτα, το πρωτότυπο και το μετάφρασμα συνυπάρχουν.

Άρα ο ταυτόχρονος διερμηνέας μεταφέρει ένα λεκτικό μήνυμα από ένα γλωσσικό σύνολο σε ένα άλλο, με στόχο να κατασταθεί το περιεχόμενο προσβάσιμο σε άτομα που δεν γνωρίζουν τη γλώσσα-πηγή, την ίδια στιγμή που εκφέρεται λεκτικά και το πρωτότυπο κείμενο.

2.2 Ακουστική περιγραφή

Η ακουστική περιγραφή ανήκει στον τομέα της οπτικοακουστικής μετάφρασης και είναι μια υπηρεσία που επιτρέπει την πρόσβαση στην οπτική πληροφορία σε άτομα με δυσκολίες ή απώλεια όρασης. Η Jankowska (2015:50) αναφέρει: «Τυφλά και μερικώς βλέποντα άτομα είναι οι κύριοι ωφελούμενοι από την ακουστική περιγραφή». Η ακουστική περιγραφή μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε είδους οπτικοακουστικό περιεχόμενο, στατικό (πχ πίνακες ζωγραφικής) ή κινούμενο (πχ κινηματογράφος), μαγνητοσκοπημένο (πχ τηλεοπτική σειρά) ή ζωντανό (πχ θεατρική παράσταση), έχοντας, φυσικά, περιορισμούς¹. Ουσιαστικά, πρόκειται για την περιγραφή των σκηνών στα σιωπηλά διαλείμματα της λεκτικής δράσης (Matamala & Orero, 2013:150). Στην ακουστική περιγραφή παρατηρείται μια κίνηση από ένα, κατά Gottlieb (1998:245), **επικοινωνιακό κανάλι** σε ένα άλλο, με συχνότερη τη μετακίνηση από το μη λεκτικό οπτικό κανάλι (εικόνα) στο λεκτικό ηχητικό κανάλι (ηχητικά εκφερόμενη περιγραφή της εικόνας). Η ακουστική περιγραφή, ανάλογα με το μέσο στο οποίο θα εφαρμοστεί, παρουσιάζει διαφοροποιήσεις στη στρατηγική και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο περιγραφέας. Ένας τομέας της ακουστικής περιγραφής- και αυτός που θα μας απασχολήσει εδώ- είναι η ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων (audio description of live events) που εφαρμόζεται σε οπτικοακουστικά δρώμενα που παρουσιάζονται ζωντανά μπροστά σε κοινό (πχ θεατρικές παραστάσεις ή όπερα). Στο λεξικό Merriam Webster (2016) αναφέρεται ότι ένα ζωντανό δρώμενο συμπεριλαμβάνει «μια παράσταση (πχ ένα θεατρικό έργο ή μια συναυλία) όπου

1 Σε οπτικοακουστικά κείμενα που κινούνται με μεγάλη ταχύτητα ή έχουν πολύ πυκνό διάλογο, η ακουστική περιγραφή δεν έχει πρακτικά χώρο να εισαχθεί και έτσι αυτά τα προγράμματα μπορούν να θεωρηθούν ακατάλληλα για περιγραφή. Επίσης, υπάρχουν προγράμματα στα οποία η ακουστική περιγραφή δεν είναι απαραίτητη για την κατανόηση του περιεχομένου, όπως, για παράδειγμα, σε ορισμένα τηλεπαιχνίδια ή σε ποδοσφαιρικούς αγώνες, όπου η εκφώνηση για τους βλέποντες μπορεί να καλύψει ικανοποιητικά τις ανάγκες του τυφλού κοινού. Παρόλα αυτά, δεν πρέπει να λησμονάμε ότι το κοινό-στόχος έχει συγκεκριμένες ανάγκες και απαιτήσεις που, για να καλυφθούν πλήρως, ίσως ακόμα και προγράμματα που δεν χρήζουν περιγραφής να πρέπει να προσαρμόσουν το περιεχόμενό τους (πχ προφορική εκφώνηση όλων των σημαντικών οπτικών στοιχείων σε ένα τηλεπαιχνίδι ή πιο αναλυτική εκφώνηση της δράσης σε ποδοσφαιρικούς αγώνες).

τόσο οι καλλιτέχνες όσο και το κοινό είναι παρόντες». Συνεπώς, στην ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων το πρωτότυπο και το μετάφρασμα συνυπάρχουν. Η πρακτική αυτή εφαρμόζεται, άρα, σε ζωντανά μεταδιδόμενα προγράμματα, τουτέστιν σε θεατρικές παραστάσεις, την όπερα και, σπανιότερα, σε ζωντανές τηλεοπτικές εκπομπές. Συχνότερα απαντάται στο θέατρο και παρουσιάζει, όπως αναφέρθηκε, σημαντικές διαφοροποιήσεις από την ακουστική περιγραφή μαγνητοσκοπημένου υλικού, όπως είναι ο κινηματογράφος.

Πρακτικά, ο ακουστικός περιγραφέας που καλείται να περιγράψει μια ζωντανή παράσταση πρέπει να έχει παρακολουθήσει το δρώμενο και να έχει συντάξει ένα χρονισμένο σενάριο το οποίο θα εκφωνήσει ταυτόχρονα με την προβολή της παράστασης, χωρίς να είναι εμφανής από το κοινό. Αν και ο περιγραφέας έχει προετοιμαστεί εκτενώς για την παράσταση, η ζωντανή και ταυτόχρονη φύση της πρακτικής αφήνει πολλά περιθώρια για αναγκαίες αλλαγές της τελευταίας στιγμής: αυξομειώσεις στα κενά διαστήματα μεταξύ των διαλόγων (πχ ένας ηθοποιός εκφωνεί τα λόγια του νωρίτερα απ' ό,τι στην πρόβα), αυτοσχεδιασμοί, σκηνοθετικές παρεμβάσεις και μεταβολές). Μια ζωντανή παράσταση είναι, σε αντίθεση με το αμετάβλητο περιεχόμενο μιας ταινίας, κάτι κινούμενο και μεταβλητό. Συνεπώς, είναι κατανοητό ότι ο ακουστικός περιγραφέας δεν περιορίζεται απλώς στην εκφώνηση ενός έτοιμου σεναρίου, αντίθετα πρέπει να είναι έτοιμος να προσαρμόσει και να συμπτύξει το σενάριο, να αποκόψει ή να προσθέσει πληροφορίες και όλα αυτά σεβόμενος τα διαθέσιμα χωροχρονικά πλαίσια.

Οι δυσκολίες που ανακύπτουν στην ακουστική περιγραφή εν γένει είναι πολλές. Αν και είπαμε ότι ως είδος εντάσσεται στην οπτικοακουστική μετάφραση, δεν μπορούμε να μην αναγνωρίσουμε τη διασημειωτική της φύση: όπως είδαμε, ο περιγραφέας καλείται, με απλά λόγια, να μεταφράσει εικόνες σε λέξεις, ώστε να καταστήσει την οπτική πληροφορία προσβάσιμη. Γνωρίζοντας ότι μία εικόνα ισούται με περισσότερες από χίλιες λέξεις, ο περιγραφέας θα πρέπει να αποφασίσει τι θα πει, πώς θα το πει και σε ποιο σιωπηλό σημείο της δράσης θα το εντάξει, λαμβάνοντας πάλι υπόψη τα εξωγλωσσικά, διηγητικά ή μη, στοιχεία της ταινίας, όπως είναι τα ηχητικά εφέ και η μουσική. Η ιεράρχηση των πληροφοριών είναι αναγκαία στην ακουστική περιγραφή, διότι λόγω των χωροχρονικών περιορισμών ο περιγραφέας δεν μπορεί να μετουσιώσει κάθε οπτική πληροφορία σε λεκτική μορφή. Πέραν τούτων, ο τρόπος εκφοράς (σαφές και ακριβές λεξιλόγιο, ύφος εκφώνησης, συντακτικές δομές) έχει μεγάλη σπουδαιότητα, καθώς η γλώσσα είναι το μοναδικό εργαλείο στη διάθεση του περιγραφέα: μπορεί να βοηθήσει ή να παρεμποδίσει την οπτικοποίηση μιας πληροφορίας στο μυαλό του αποδέκτη, να προδώσει την πορεία των δρωμένων, να οδηγήσει σε παρερμηνείες ή να εμποδίσει την κατανόηση του περιεχομένου.

Είναι κατανοητό από όλα τα παραπάνω ότι η ακουστική περιγραφή είναι μια περίπλοκη διαδικασία που απαιτεί ιδιαίτερη προετοιμασία από πλευράς του περιγραφέα, βαθειά ανάγνωση του

οπτικοακουστικού κειμένου-πηγή και πλούσιο λεξιλόγιο, καθώς όσο πλουσιότερο είναι το λεξιλογικό εύρος του περιγραφέα, τόσο περισσότερα βέλη έχει στη φαρέτρα του. Αν αναλογιστούμε δε την ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων, θα πρέπει στα προσόντα του περιγραφέα και τις δεξιότητές του να προστεθούν η γρήγορη σκέψη, η άμεση λήψη αποφάσεων και η τάχιστη εκτίμηση και επεξεργασία της πληροφορίας προκειμένου να τη μετατρέψει σε λέξεις. Ήδη απ' αυτό το σημείο διαφαίνονται ορισμένες ομοιότητες μεταξύ του μεταφραστικού αυτού είδους και της ταυτόχρονης διερμηνείας και αυτός ήταν και ο λόγος που τέθηκε εξ αρχής στο μικροσκόπιο η μελέτη της σχέσης μεταξύ των δύο- φαινομενικά άσχετων- τομέων. Παρόλα αυτά, τα σημεία επαφής αλλά και οι διαφοροποιήσεις μεταξύ τους θα παρατεθούν αναλυτικά στη συνέχεια.

2.3 Διασημειωτική μετάφραση

Ο Jakobson (1959/2000:114) υπέδειξε στην- κλασική πλέον- μεταφραστική του θεωρία ότι υπάρχουν τρία μεταφραστικά είδη:

- 1) η ενδογλωσσική μετάφραση ή «αναδιατύπωση», δηλαδή η ερμηνεία των γλωσσικών σημείων μέσω άλλων συμβόλων της ίδιας αυτής γλώσσας
- 2) η διαγλωσσική μετάφραση ή «μετάφραση καθαυτή», δηλαδή η ερμηνεία των γλωσσικών σημείων μέσω γλωσσικών σημείων που ανήκουν σε άλλη γλώσσα
- 3) η διασημειολογική μετάφραση ή «μετάλλαξη», δηλαδή η ερμηνεία των γλωσσικών σημείων μέσω μη λεκτικών σημειακών συστημάτων.

Αναμφίβολα συνηθέστερη εκ των τριών είναι η δεύτερη κατηγορία, καθώς απαντάται συχνότερα μία διαγλωσσική κίνηση κατά τη μεταφραστική διαδικασία, με άλλα λόγια η πιο συνηθισμένη μορφή μετάφρασης είναι αυτή που επιτελείται από ένα γλωσσικό σύνολο σε ένα άλλο. Όπως αναφέραμε παραπάνω, θεωρούμε ότι η ακουστική περιγραφή προσιδιάζει στην - αν μας επιτραπεί να παραφράσουμε τον Ladmiral (2007:27)- διασημειωτική μεσολάβηση. Πρώτος ο Dias Cintas (2005:4) ανέφερε ότι «η ακουστική περιγραφή είναι μιας μορφής διασημειωτική μετάφραση», καθώς είναι «η μετατροπή μη λεκτικών σημείων σε λέξεις». Δεδομένης της κίνησης μεταξύ διαφορετικών σημειωτικών συνόλων αλλά και επικοινωνιακών καναλιών, κυρίως από το οπτικό μη λεκτικό κανάλι στο ηχητικό λεκτικό, η πρακτική αυτή εμπίπτει εμμέσως στην τρίτη μεταφραστική κατηγορία που υπέδειξε ο Jakobson. Σύμφωνα με τον Λαζαράτο (2007:191), ο

Jakobson δεν εννοούσε, όμως, τη διασημειωτικότητα με την ευρεία έννοια με την οποία την προσεγγίζουν πολλοί ερευνητές σήμερα. Αντίθετα, ισχυρίζεται ότι για τον Jakobson η διασημειωτικότητα υφίσταται μόνο όταν το πρώτο εκ των δύο συστημάτων ανήκει στο σημειωτικό σύστημα των φυσικών γλωσσών και όχι ανάμεσα σε διαφορετικά μη λεκτικά έργα τέχνης (πχ ένας πίνακας που μεταφράζεται σε τραγούδι). Όταν μιλάμε για ακουστική περιγραφή, επιτελείται αυτή η διασημειωτική μετάβαση, αλλά στο γλωσσικό σημειωτικό σύστημα ανήκει η γλώσσα-στόχος, όχι η γλώσσα αφετηρίας. Η γλώσσα-στόχος στην περιγραφή είναι πάντοτε η φυσική γλώσσα του αποδέκτη, συνεπώς οι μη λεκτικές εικόνες ή ακόμα και ήχοι που χρήζουν μετάφρασης αποδίδονται πάντα σε ένα λεκτικό σύνολο σημείων.

Και πάλι, όμως, εγείρεται ένα ερώτημα: τι σχέση έχει η διασημειωτικότητα και η ακουστική περιγραφή με τη διερμηνεία; Η απάντηση είναι πολύ απλή. Αν θεωρήσουμε ότι κατά την ακουστική περιγραφή γίνεται μια διασημειωτική μετατόπιση από το μη λεκτικό οπτικό στο λεκτικό ηχητικό, τότε τι συμβαίνει με την ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων; Όπως αναφέραμε προηγουμένως, η ακουστική περιγραφή μπορεί να πραγματοποιηθεί σχεδόν για κάθε οπτικοακουστικό δρώμενο, κινούμενο ή στατικό. Στις περιπτώσεις που το δρώμενο αυτό είναι μαγνητοσκοπημένο (πχ κινηματογράφος), ο περιγραφέας έχει τον χρόνο να μελετήσει το πρωτότυπο- εν προκειμένω φιλικό- σώμα, να συντάξει ένα χρονισμένο σενάριο, να ηχογραφήσει και να ενσωματώσει τις εκφωνημένες περιγραφές στην ταινία και να παρουσιάσει ένα τελικό «μετάφρασμα». Ωστόσο, σε περιπτώσεις όπου το δρώμενο είναι ζωντανό (πχ θέατρο), ο περιγραφέας πρέπει να βρίσκεται εκεί και να περιγράφει ταυτόχρονα με την εξέλιξη της δράσης. Αυτή ακριβώς η διαδικασία και συγκεκριμένα η αναφορά της λέξης «ταυτόχρονα» είναι αυτό που φέρνει στο μυαλό τη διερμηνεία. Υπάρχει, συνεπώς, περίπτωση η ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων να μπορεί να θεωρηθεί ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία; Και αν ναι, θα μπορούσε αυτό σαν ιδέα να γεννήσει έναν νέο κλάδο ή, ανάποδα, θα μπορούσε η ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων να διδάσκεται και στο πλαίσιο των σπουδών διερμηνείας και, κατ' επέκταση, να εφαρμόζεται πρακτικά από διερμηνείς;

3. Ομοιότητες και διαφορές ακουστικής περιγραφής ζωντανών δρωμένων και ταυτόχρονης διερμηνείας

Η ζωντανή διάσταση της ακουστικής περιγραφής, η ανάγκη για γρήγορη σκέψη και αναπροσαρμογή για άμεση ανάλυση της σωστής απόδοσης της προσφερόμενης εικόνας (ειδικά όταν πρέπει να περιγραφούν συναισθηματικές εκφράσεις, η άμεση απόδοσή τους είναι ιδιαίτερα απαιτητική) μας φέρνει στο μυαλό τις απαιτήσεις που έχει η ταυτόχρονη διερμηνεία. Έχοντας προσεγγίσει τις βασικές αρχές της ταυτόχρονης διερμηνείας και της ακουστικής περιγραφής ζωντανών δρωμένων (όπου ενυπάρχει η διασημειωτικότητα), θα επιχειρήσουμε να αντιπαραβάλουμε τις δύο πρακτικές, με στόχο την ανεύρεση πιθανών ομοιοτήτων και διαφορών, έχοντας ως απώτερο σκοπό να ελέγξουμε αν η ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία μπορεί να αποτελέσει δόκιμο όρο και να συμπεριληφθεί στη διδασκαλία της διερμηνείας. Πρέπει για άλλη μια φορά να τονίσουμε ότι αυτός ο όρος αντικατοπτρίζει ουσιαστικά τα χαρακτηριστικά της ακουστικής περιγραφής ζωντανών δρωμένων και επιτελεί τον ίδιο στόχο: να καταστήσει προσβάσιμο το οπτικοακουστικό περιεχόμενο σε άτομα στα οποία η οπτική πληροφορία θα ήταν ειδικά απροσπέλαστη.

3.1 Προετοιμασία

Η προετοιμασία που κάνει ο διερμηνέας και ο περιγραφέας παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες. Όπως ο διερμηνέας έχει ενημερωθεί εκ των προτέρων για το αντικείμενο της ομιλίας που θα κληθεί να διερμηνεύσει (ενίοτε, μάλιστα, οι διερμηνείς λαμβάνουν προκαταβολικά ολόκληρες τις ομιλίες γραπτώς, για να μπορούν να προετοιμαστούν καταλλήλότερα) και κάνει την απαραίτητη έρευνα (πχ ανεύρεση ορολογίας), έτσι και ο περιγραφέας έχει αναγνώσει το πρωτότυπο αρκετές φορές και έχει συντάξει και χρονίσει το σενάριό του. Ο διερμηνέας ίσως έχει τη δυνατότητα να συνομιλήσει με τον ομιλητή εκ των προτέρων και να ζητήσει διευκρινήσεις και, από την άλλη, ο περιγραφέας συνεργάζεται στενά με τους συντελεστές της εκάστοτε παράστασης, ώστε να φροντίσει το σενάριό του να είναι όσο το δυνατόν πιο ισοδύναμο με το πρωτότυπο κείμενο. Ο διερμηνέας, πριν κληθεί με διερμηνεύσει, έχει, συνήθως, συντάξει ένα γλωσσάρι με τους

απαραίτητους όρους που θα συμπεριλαμβάνει η ομιλία. Σε περιπτώσεις που έχει ολόκληρη την ομιλία γραπτώς, ο διερμηνέας μπορεί να έχει ήδη μεταφράσει την ομιλία, ώστε να είναι προετοιμασμένος για την ισοδύναμη απόδοση περίπλοκων συντακτικών σχημάτων και να βεβαιωθεί ότι θα ανασύρει άμεσα την απόδοση λέξεων και φράσεων που δεν αποτελούν ορολογία. Ο περιγραφέας από την άλλη έχει έτοιμο το σενάριό του και χρονισμένο, δηλαδή δεν θα μεταφράσει κάτι επιτόπου, εκτός κι αν υπάρξει κάποιο νεοεισαχθέν στοιχείο ή κάποια μετατροπή. Και στις δύο περιπτώσεις, ο διερμηνέας και ο περιγραφέας είναι προετοιμασμένοι για το αναπάντεχο: για την πιθανότητα κάτι να βγει «εκτός προγράμματος». Στην περίπτωση του διερμηνέα είναι πάμπολλες οι φορές που ο ομιλητής αποφασίζει να μεταβάλλει την ομιλία του, άλλοτε ανεπαίσθητα, άλλοτε δραματικά (αφαιρώντας ή προσθέτοντας μεγάλα τμήματα πληροφοριών), να αστειευτεί, να κάνει προσωπικά σχόλια ή παρεμβάσεις, και να προσθέσει ή να μεταβάλλει την οπτική παρουσίαση της ομιλίας του (συχνά παρατηρείται οι ομιλητές να προσθέτουν οπτικές παρουσιάσεις των δεδομένων της ομιλίας τους σε μορφή διαφανειών και να μην έχει ενημερωθεί ο διερμηνέας σχετικά ή να μεταβάλλουν το περιεχόμενο των διαφανειών, δίχως να έχουν προειδοποιήσει τον διερμηνέα).

Παρατηρούμε, ωστόσο, εδώ μία διαφοροποίηση: για τον περιγραφέα ο κανόνας είναι να έχει έτοιμο το σενάριο της περιγραφής και μόνο κατά περίπτωση θα κληθεί κατά τη διάρκεια της παράστασης να μεταφράσει διασημειωτικά ένα οπτικό στοιχείο. Από την άλλη, στην ταυτόχρονη διερμηνεία ο διερμηνέας δεν έχει πάντα πρόσβαση στην ολοκληρωμένη ομιλία. Συνήθως, μάλιστα, γνωρίζει μόνο το θέμα στο οποίο θα αναφερθεί ο ομιλητής. Πέραν τούτων, ο περιγραφέας σχεδόν πάντα συνεργάζεται με τους συντελεστές της παράστασης την οποία θα περιγράψει, ενώ για τον διερμηνέα η επικοινωνία με τον εκάστοτε ομιλητή είναι η εξαίρεση, όχι ο κανόνας. Σχετικά με το περιεχόμενο, ο περιγραφέας έχει προκαταβολικά παρακολουθήσει την παράσταση και έχει παρευρεθεί σε πρόβες, ενώ ο διερμηνέας έχει ως εργαλεία προετοιμασίας του μόνο όσα στοιχεία τού έχουν δοθεί από τον ομιλητή (ή τους συντονιστές ενός συνεδρίου, για παράδειγμα) και την έρευνα σχετικά με τον ομιλητή που θα κάνει ο ίδιος (εύρεση ακαδημαϊκών ή ερευνητικών ενδιαφερόντων, προηγούμενες ομιλίες, για να συνηθίσει τη φωνή και τον ρυθμό της ομιλίας κ.α.).

Άρα, όσον αφορά στην προετοιμασία, βλέπουμε ότι αν και η συλλογιστική είναι παρόμοια, ο περιγραφέας έχει περισσότερα εργαλεία, έχει τη δυνατότητα να είναι πιο προετοιμασμένος από τον διερμηνέα. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να αναλογιστούμε αν η απόδοση μιας λεκτικής επιλογής από μία γλώσσα στην άλλη και η απόδοση ενός μη λεκτικού στοιχείου στη γλώσσα-στόχο είναι εξίσου δύσκολες. Αυτό, δυστυχώς, θα μπορεί να καθοριστεί μόνο αν διεξαχθεί μια συγκριτική μελέτη μεταξύ περιγραφέων και διερμηνέων με παρόμοια χαρακτηριστικά (πχ διγλωσσία), για να

καθοριστεί ο χρόνος που χρειάζεται ο κάθε ένας να ανασύρει τη σωστότερη απόδοση της πληροφορίας-πηγή.

3.2 Πρακτική εφαρμογή

Πρακτικά, ο επαγγελματίας περιγραφέας/ διερμηνέας δεν είναι εμφανής στο κοινό, παρά βρίσκεται σε έναν απομονωμένο (συνήθως και ηχομονωμένο) χώρο απ' όπου παρακολουθεί την παράσταση/ ομιλία. Μπορεί να έχει μαζί του όποια βοηθήματα χρειάζεται, ώστε να εξασφαλίσει ότι θα παρέχει στο κοινό το βέλτιστο ποιοτικά αποτέλεσμα. Και στις δύο περιπτώσεις, η μετάφραση γίνεται ταυτόχρονα: ο διερμηνέας μιλά «πάνω» στον ομιλητή και ο περιγραφέας περιγράφει «πάνω» στην οπτική δράση. Και οι δύο, διερμηνέας και περιγραφέας, πρέπει να έχουν καθαρή άρθρωση, ευχάριστη φωνή, να μιλούν με έναν σταθερό ρυθμό, ώστε να είναι κατανοητός ο λόγος τους, και να χρησιμοποιούν το κατάλληλο λεξιλόγιο. Σχετικά με το λεξιλόγιο, είναι αλήθεια ότι ο διερμηνέας θα κληθεί συχνότερα να μεταφράσει ορολογία σε αντίθεση με τον περιγραφέα, κι αυτό γιατί η ακουστική περιγραφή εφαρμόζεται συνήθως σε καλλιτεχνικά οπτικοακουστικά δρώμενα, όπου η ύπαρξη ορολογίας είναι σχετικά σπάνιο φαινόμενο. Πέραν τούτων, σημαντική διαφορά ανάμεσα στους δύο κλάδους όσον αφορά στην πρακτική τους εφαρμογή είναι ότι ο περιγραφέας δεν ταυτίζεται απαραίτητα με το άτομο που θα εκφωνήσει την περιγραφή κι αυτό, γιατί όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το σενάριο της περιγραφής είναι σχεδόν έτοιμο και επιδέχεται αλλαγών, μόνο αν προκύψει τέτοια ανάγκη λόγω μεταβολής του πρωτοτύπου. Ο περιγραφέας είναι παρών, χωρίς όμως να εκφωνεί απαραίτητα ο ίδιος. Από την άλλη, αυτό στη διερμηνεία δεν υφίσταται, καθώς ο διερμηνέας δεν μπορεί να αντικατασταθεί από κάποιον παρά μόνο από τον συνάδελφο που τον συνοδεύει στην καμπίνα.

Επίσης, πρακτικά και οι δύο διαδικασίες μπορεί να αποβούν ιδιαίτερα στρεσογόνες τόσο για τον περιγραφέα όσο και για τον διερμηνέα. Ωστόσο, δεδομένης της θεματολογίας που θα κληθεί να διερμηνεύσει ο διερμηνέας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το άγχος στο οποίο υπόκειται είναι μεγαλύτερο απ' ότι ο περιγραφέας: μια λανθασμένη απόδοση στην περίπτωση του διερμηνέα μπορεί να αποβεί μοιραία, όταν, για παράδειγμα, διερμηνεύει σε μία σύνοδο κορυφής ή μια διπλωματική συνάντηση. Αντίθετα, μια πιθανή παρερμηνεία από πλευράς του περιγραφέα είναι να μην λανθασμένη και θα οδηγήσει σε σύγχυση, αλλά η χειρότερη πιθανή συνέπεια που μπορεί να επιφέρει είναι η πλήρης αποσύνδεση του κοινού με το περιεχόμενο. Φυσικά, δεν μπορούμε να

θεωρούμε ότι τέτοια λάθη είναι δικαιολογημένα ούτε συγχωρητέα, αλλά σίγουρα δεν έχουν την ίδια βαρύτητα όπως αν υπάρχει παρερμηνεία σε ένα, για παράδειγμα, συνέδριο ιατρικής. Από την άλλη πλευρά, βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε την ύπαρξη εξωγλωσσικών στοιχείων που ίσως γεφυρώσουν τα κενά που μπορεί να προκαλέσει μια λανθασμένη απόδοση τόσο στη διερμηνεία όσο και στην περιγραφή. Στην πρώτη περίπτωση, αν η ομιλία συνοδεύεται από οπτική παρουσίαση του περιεχομένου, οι αποδέκτες της διερμηνείας ίσως αντιληφθούν τι πραγματικά εννοούσε ο διερμηνέας, αν και, φυσικά, τέτοιου είδους οπτικά βοηθήματα δεν είναι πάντα παρόντα ούτε πάντα μπορούν να επιτελέσουν αυτή τη λειτουργία. Όσον αφορά στην περιγραφή, ο διάλογος ή τα ηχητικά εφέ μπορεί να καλύψουν το κενό ή να επεξηγήσουν αυτό που λανθασμένα προσέγγισε η περιγραφή. Ωστόσο, και στις δύο περιπτώσεις, πιθανά λάθη ή παρερμηνείες υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να οδηγήσουν το κοινό να χάσει την εμπιστοσύνη του απέναντι στον επαγγελματία και να αντιμετωπίσει το υπόλοιπο έργο του με σχετική δυσπιστία. Τέλος, σε τέτοιες περιπτώσεις, στη διερμηνεία ίσως μέσα από τις ερωτήσεις προς τον ομιλητή να διευκρινιστεί και να «διορθωθεί» το νοητικό χάσμα ή η λάθος προσέγγιση του διερμηνέα, ενώ στην περιγραφή το κοινό δεν έχει αυτήν την επιλογή.

Όσον αφορά στον τεχνικό εξοπλισμό, πρέπει να αναφερθεί ότι ο τρόπος με τον οποίο φτάνει η πληροφορία στον αποδέκτη είναι ο ίδιος, δηλαδή μέσα από ασύρματα ακουστικά, την ένταση των οποίων μπορεί να ρυθμίζει ατομικά ο κάθε αποδέκτης. Φυσικά, εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι τα ακουστικά περιγραμμένα προϊόντα συχνά συνοδεύονται από ακουστική εισαγωγή, ένα συνεχόμενο εκφωνημένο τμήμα πρόζας που εισάγει τον αποδέκτη στο έργο που θα παρακολουθήσει και του δίνει, μεταξύ άλλων, και πληροφορίες για τη βέλτιστη χρήση και τις ρυθμίσεις των ακουστικών. Αυτή η εισαγωγή, πέραν του ενημερωτικού της χαρακτήρα, δίνει τη δυνατότητα στον αποδέκτη να συνηθίσει τη φωνή του περιγραφέα/εκφωνητή, πριν ξεκινήσει το δρώμενο. Στη διερμηνεία ο αποδέκτης δεν έχει αυτή τη δυνατότητα, καθώς η διερμηνεία περιορίζεται στη λεκτική μεταφορά των λεγομένων της πηγής, δηλαδή του ομιλητή, και ξεκινά, όταν ξεκινήσει πρακτικά να εκφωνείται το κείμενο-πηγή.

Κατανοούμε ότι και τα δύο είδη, στην πρακτική τους εφαρμογή, υπόκεινται σε χωροχρονικούς περιορισμούς. Στην περίπτωση της περιγραφής, ο περιγραφέας πρέπει να εισάγει περιγραφές που να μην υπερκαλύπτουν τους διαλόγους (και να σέβονται τη λειτουργία του ήχου και της μουσικής), που σημαίνει ότι το περιεχόμενο της μετάφρασης καθορίζεται από τον διαθέσιμο χώρο. Από την άλλη, ο διερμηνέας πρέπει να μεταφράζει τα λεγόμενα που ακούει και δεν μπορεί να ξεφύγει απ' αυτά. Με άλλα λόγια, διερμηνεύοντας, θα πρέπει να παραμένει «πάνω» στα λεγόμενα του ομιλητή για τους εξής λόγους:

- αν η μετάφραση καλύψει πολύ μεγαλύτερο χώρο και ο ομιλητής έχει ήδη προχωρήσει παρακάτω, ο διερμηνέας κινδυνεύει να μην κατανοήσει ή να μην προλάβει να διερμηνεύσει τα επερχόμενα μηνύματα
- αν η μετάφραση δεν είναι ταυτόχρονη με το πρωτότυπο, τότε μπορεί οι αντιδράσεις του κοινού να μην ταυτίζονται (πχ ο ομιλητής μπορεί να αστειευτεί, οι παρευρισκόμενοι που μιλούν την ίδια γλώσσα μπορεί να αντιδράσουν γελώντας και οι αλλόγλωσσοι αποδέκτες, περιμένοντας να ακούσουν το αστείο, να αντιδράσουν ετεροχρονισμένα)

Αυτό το πρόβλημα παρατηρείται ιδιαίτερα όταν η γλώσσα-πηγή είναι πιο ελλειπτική και η γλώσσα-στόχος πιο περιφραστική (πχ τα phrasal verbs στα αγγλικά συνήθως αποδίδονται περιφραστικά στα ελληνικά). Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όπως ο περιγραφέας πρέπει να μπορεί να συμπτύσσει τα νοήματα, για να τα χωρέσει στο ενδεδωγμένο κενό, έτσι και ο διερμηνέας πρέπει να μπορεί να μεταδίδει το νόημα με πιστότητα μα και πυκνότητα, ώστε να μη χάσει τη ροή του λόγου του ομιλητή.

3.3 Κείμενα-πηγή και κοινό-στόχος

Στο συγκεκριμένο ζήτημα παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των δύο ειδών. Η διερμηνεία, όπως είναι γνωστό, έχει ως κείμενα-πηγή προφορικά κείμενα που αποτελούνται από γλωσσικές μονάδες, ενώ η περιγραφή οπτικοακουστικά κείμενα που μπορεί να περιέχουν λεκτικά οπτικά μηνύματα (πχ κείμενο επί της οθόνης), αλλά κατά κύριο λόγο ασχολείται με οπτικά μη λεκτικά στοιχεία. Στην πρώτη περίπτωση μιλάμε ξεκάθαρα για διαγλωσσική μετάφραση, ενώ στη δεύτερη κυρίως για διασημειωτική μετάφραση, με πιθανές διαγλωσσικές μετακινήσεις (πχ στην περίπτωση περιγραφής ξενόγλωσσων ταινιών, όπου θα πρέπει να μεταφραστούν και οι διάλογοι, είτε με τη μορφή μεταγλώττισης είτε ακουστικών υποτίτλων). Ο προφορικά εκφερόμενος λόγος δεν πληροί τα κριτήρια που καθιστούν ένα κείμενο οπτικοακουστικό, κριτήρια που σύμφωνα με τη Σοκόλη (στους Jorge Díaz Cintas & Gunilla Anderman, 2009) είναι τα εξής:

- δύο επικοινωνιακά κανάλια: ακουστικό και οπτικό
- σημαντική παρουσία μη λεκτικών στοιχείων

- ταυτόχρονη παρουσία μη λεκτικών και λεκτικών στοιχείων
- μετάδοση μέσω οθόνης και δυνατότητα αναπαραγωγής
- προκαθορισμένη διαδοχή εικόνων και ήχου: μαγνητοσκοπημένο υλικό

Όσον αφορά στο κοινό, γνωρίζουμε εκ των προτέρων ότι το κοινό της διερμηνείας διαφέρει από το κοινό της ακουστικής περιγραφής, διότι διαφέρει και ο στόχος των δύο υπηρεσιών: η πρώτη έχει στόχο να καταστήσει προσβάσιμο ένα **γλωσσικά απροσπέλαστο** περιεχόμενο και η δεύτερη ένα **οπτικά απροσπέλαστο** υλικό σε άτομα με δυσκολίες ή απώλεια όρασης. Συνεπώς, αποδέκτες της πρώτης υπηρεσίας είναι άτομα που δεν γνωρίζουν τη γλώσσα-πηγή και της δεύτερης άτομα που αισθητηριακά αδυνατούν να αντιληφθούν το οπτικό περιεχόμενο. Άρα έχουμε μια βασική διαφορά στο κοινό: οι αποδέκτες της διερμηνείας είναι άτομα που **νοητικά** δεν μπορούν να κατανοήσουν το περιεχόμενο, ενώ οι αποδέκτες της ακουστικής περιγραφής δεν μπορούν να το κατανοήσουν **αισθητηριακά**.

4. Συμπεράσματα

Έχοντας αναλύσει τα παραπάνω, μπορούμε να επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στο αν θα μπορούσε να υπάρξει ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία, ένας κλάδος ταυτόσημος με την ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων, που θα άνηκε, όμως, ακαδημαϊκά στην κατεύθυνση της διερμηνείας. Η ακουστική περιγραφή ζωντανών δρώμενων μοιράζεται τα εξής στοιχεία με την ταυτόχρονη διερμηνεία:

- αμεσότητα: το μετάφρασμα και το πρωτότυπο συνυπάρχουν
- προφορικότητα: το μετάφρασμα εκφωνείται, δεν παρουσιάζεται σε γραπτή μορφή
- προετοιμασία: ο περιγραφέας και ο διερμηνέας προετοιμάζονται για το έργο που θα κληθούν να παρουσιάσουν μπροστά στο κοινό-στόχος
- παρουσία αποδέκτη: το κοινό-στόχος είναι παρόν κατά τη μεταφραστική διαδικασία
- δεξιότητες: ο περιγραφέας και ο διερμηνέας πρέπει να σκέφτονται γρήγορα, να αξιολογούν τις προσφερόμενες πληροφορίες και να τις μεταδίδουν με τη μεγαλύτερη δυνατή πιστότητα

σε μικρό χρονικό διάστημα, να έχουν πλούσιο λεξιλόγιο, καλή άρθρωση και ευχάριστη φωνή

- χωροχρονικοί περιορισμοί: και στις δύο περιπτώσεις το μετάφρασμα πρέπει να ακολουθεί τη ροή του πρωτοτύπου σε πραγματικό χρόνο, χωρίς να έχει ο επαγγελματίας τη δυνατότητα να επεκταθεί πέραν του προσφερόμενου χρόνου
- παρουσία επαγγελματία: και ο περιγραφέας και ο διερμηνέας είναι παρόντες την ώρα που «δημιουργείται» το πρωτότυπο που μεταφράζουν, αλλά δεν είναι εμφανείς από το κοινό

Μπορεί, άρα, η ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων να βοηθεί ως ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία; Η άμεση απάντηση είναι θετική: οι ομοιότητες των δύο κλάδων μάς οδηγούν στο συμπέρασμα ότι θα μπορούσε να υπάρξει διασημειωτική διερμηνεία η οποία θα ταυτιζόταν με το υποείδος της ακουστικής περιγραφής. Από την άλλη, σ' αυτήν την περίπτωση, ο διερμηνέας να μεν θα ακολουθούσε την ίδια συλλογιστική πορεία, αλλά με διαφορετικό κείμενο-πηγή, διαφορετικό κοινό και διαφορετικό σημειωτικό σύστημα. Άρα θα έπρεπε ο διερμηνέας να εκπαιδευτεί στην ακουστική περιγραφή, για να μπορεί να διαχειριστεί όλα τα παραπάνω: να γνωρίζει το κοινό-στόχος και τις ανάγκες του, τα χαρακτηριστικά και τις δυσκολίες των οπτικοακουστικών κειμένων πηγή, να εκπαιδευτεί στη διασημειωτική μετάφραση και τότε, εφόσον πλέον κατέχει όλα τα παραπάνω, θα μπορούσε να εφαρμόσει τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχει αποκομίσει από την εκπαίδευσή του στη διερμηνεία, ώστε να παράξει ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα.

Με άλλα λόγια, αν και σαν όρος, η ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία θα μπορούσε να υπάρξει και να είναι δόκιμη πρακτική, η εκπαίδευση που θα απαιτούνταν ξεφεύγει πλήρως από τα όρια της διερμηνείας, καθώς όσο χρήσιμες κι αν είναι οι δεξιότητες ενός διερμηνέα, τα στοιχεία που αλλάζουν επηρεάζουν δραματικά το αποτέλεσμα. Θα μπορούσε άρα η ακουστική περιγραφή ζωντανών δρωμένων να θεωρηθεί ταυτόχρονη διασημειωτική διερμηνεία, χωρίς όμως αυτό να μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η δεύτερη θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στη διδασκαλία της διερμηνείας ως ένας ακόμα κλάδος πλάι στη διαδοχική, την κοινοτική κλπ. Οι ανάγκες για διασημειωτική διερμηνεία καλύπτονται πλήρως από τους ακουστικούς περιγραφείς. Παρόλα αυτά, δεν μπορούμε να μην αναλογιστούμε αν και κατά πόσο ένας διερμηνέας θα ήταν καταλληλότερος να εκπαιδευτεί, για να γίνει ακουστικός περιγραφέας ζωντανών δρωμένων σε σχέση με έναν μεταφραστή. Ίσως ένας επίδοξος περιγραφέας με γνώσεις διερμηνείας θα μπορούσε να αντεπεξέλθει ανετότερα σε ορισμένες από τις δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την ζωντανή

περιγραφή. Για να επιβεβαιωθεί κάτι τέτοιο, φυσικά, θα χρειαστούν συγκριτικές μελέτες μεταξύ μεταφραστών και διερμηνέων κατά την περιγραφή ζωντανών παραστάσεων.

Βιβλιογραφία

1. Λαζαράτος, Γ. (2007). Roman Jakobson: Τέχνη και Διασημειωτική Μετάφραση. Π. Κελάνδριος (επ.). *20 χρόνια Τ.Ε.Γ.Μ.Δ. Επετειακός τόμος*. Διάυλος. 189-194.
2. Σοκόλη, Σ. (2009). Subtitling Norms in Greece and Spain. In G. Anderman & D. J. Cintas (eds.), *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Palgrave Macmillan.36-48.
3. Τσακλίδης, Κ. (2009). *Διδάσκοντας την Ταυτόχρονη Διερμηνεία: ασκήσεις, τεχνικές και εφαρμογές στο πλαίσιο του εργαστηριακού μαθήματος*. Διπλωματική εργασία. Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας.
4. Gaiba, F. (1998). *The Origins of Simultaneous Interpretation: The Nuremberg Trial*. University of Ottawa Press.
5. Gerver, D. (1975). A Psychological Approach to Simultaneous Interpretation. *Meta*, 20(2), 119-128.
6. Gottlieb, H. (1998). Subtitling. In M. Baker (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (1st ed., pp. 244–248). Routledge.
7. Jakobson, R. (1959/2000). On linguistic aspects of translation. In: Venuti L. (ed.) *The Translation Studies Reader*. Routledge. 113-118.
8. Jankowska, A., Mrzyglodzka, A., & Chocie, A. (2015). *Translating Audio Description Scripts*. Peter Lang.
9. Ladmiral, J.-R. (2007). *Θεωρήματα για τη μετάφραση*, μτφρ. Μ.-Χ. Αναστασιάδη & Κ. Κολλέτ. Μεταίχμιο.
10. Matamala, A. & Orero, P. (2013). Standardising audio description. *Italian Journal of Special Education for Inclusion*, 1, 149-155
11. Merriam-Webster. (2016). *Merriam-Webster Dictionary* (1st ed.). Merriam-Webster, Inc.
12. Pöchhaker, F. (2004). *Introducing Interpreting Studies*. London and New York:Routledge.
13. Reisz, K. & Vermeer, H. (1984). *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*, Niemeyer.
14. Straniero Sergio, F. (1999). Verso una sociolinguistica interazionale dell'interpretazione, in Falbo C., Russo M., Straniero Sergio F. (eds) *Interpretazione simultanea e consecutiva*, Milano, Hoepli, 103-139.